

קונטרס

עולם חסד

יגלה מעלת מדת החסד שאחד עושה עם עצמו ועם
זולתו, עם אשתו, עם ילדיו ועם משפחתו, וירבה
לדבר ולגלות אשר רק על מדת החסד עומד ומתקיים
כל העולם כלו, וכפי שאדם עושה חסד עם זולתו,
כמו־כן עושים עמו חסד מלמעלה.

בנוי ומיסד על־פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון
בוצינא קדישא עלאה, אדוננו, מורנו ורבנו

רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ועל־פי דברי תלמידו, מורנו

הגאון הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אניס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, פתובים ומאמרי

חכמינו הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש

הובא לדפוס על־ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, שְׁבֹזָה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר
לְהִתְקַיֵּם, אֲלֵא בְּמִדַּת הַחֶסֶד, לִילֵךְ עִם כָּל
אֶחָד בְּמִדַּת הַחֶסֶד וְהִרְחָמִים, וְלִדוֹן אֶת כָּל
אֶחָד לְכַף זְכוּת, וּלְרַחֵם עָלָיו וּלְעֲשׂוֹת עִמּוֹ
צְדָקָה וְחֶסֶד, אֲפִלּוּ עַל-יְדֵי מַלְאָךְ טוֹבָה
וּדְבוּר טוֹב, זֶה כְּבָר חֶסֶד גָּדוֹל מְאֹד.

(אמרי-מוהרא"ש, חלק ב', סימן תשא)

קוֹנְטָרַס

עוֹלָם חֶסֶד

.א

חֶסֶד עִם עֲצֻמוֹ

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְדַעַת, אֲשֶׁר מִדַּת הַחֶסֶד
שָׂאֲדָם עוֹשֶׂה עִם עֲצֻמוֹ, הִיא הַמִּדָּה הַיְקָרָה בְּיוֹתֵר. בְּדַרְךְ
כָּלֵל טֹבֵעַ שֶׁל אָדָם לְהִיּוֹת בְּעֲצָבוֹת וּבְמָרָה שְׁחוּרָה,
בְּכִבְדוֹת וּבִיאוּשׁ; כִּי טֹבֵעוֹ נִמְשָׁךְ אַחֵר יְסוּד הָעֶפֶר, כִּי
רַבּוֹ מִיְסוּד הָעֶפֶר, וְלִכֵּן נִמְשָׁכֶת עָלָיו כְּבִדוֹת עֲצוּמָה,
שְׂזֵה מְכַנִּים בּוֹ עֲצָלוֹת וְאִינוֹ יָכוֹל לְסַבֵּל אֶת עֲצֻמוֹ, עַד
שֵׁישׁ כָּאֵלוֹ שְׂמֵתֵי־אֲשִׁים מַחִיִּיָּהֶם, וּמְרַגְּשִׁים שְׂאִינָם שְׂוִים
לְשׁוֹם דָּבָר, וּכְאֵלוֹ כָּל אֶחָד טוֹב יוֹתֵר מֵהֶם, שְׂזוֹ מִדַּת
הַגְּבוּרָה, שָׂאֲדָם הוֹלֵךְ בְּמִדַּת הַגְּבוּרָה עִם עֲצֻמוֹ, וְלִבְסוּף
יָכוֹל לִפְלֵ בְּנוֹקְבָא דְתַהוּמָא רַבָּה, לֹא־כֵן אִם אָדָם תָּמִיד
מְסַתְּכָל עַל הַצֵּד הַטוֹב שָׂבוּ, בְּזֵה עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם עֲצֻמוֹ,
שְׁחוּשָׁב: אֲפֵלוֹ שְׂאֵנִי כְּמוֹ שְׂאֵנִי, אֲבָל, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, יֵשׁ

בי נקדוּת טובוֹת, אָנִי מֵאֲמִין בְּאֵל עוֹלָם, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, אָנִי
 זוֹכֵה לְשֹׁמֵר שֶׁבֶת, בְּרוּךְ הַשֵּׁם, אָנִי מְקַיֵּם מִצְוֹתַי
 יִתְבָּרֵךְ. וּבְזֶה שְׂאֵדָם מוֹצֵא בְעֵצְמוֹ נְקֻדוֹת טוֹבוֹת, וּמִטָּה
 כְּלָפִי חֶסֶד תָּמִיד, עַל-יְדֵי-זֶה בְּאֵמֶת יוֹצֵא מִכֶּף חוֹב לְכָף
 זְכוּת, כְּמוֹבֵא בְדִבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל (לקוטי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן
 רפב); כִּי אָדָם צָרִיךְ לְדוֹן עֵצְמוֹ תָּמִיד לְכָף זְכוּת, לְהִסְתַּכֵּל
 עַל הַחֶסֶד שֵׁישׁ בּוֹ, כִּי אֵין זוֹ מַעֲלָה שְׂאֵדָם שׁוֹבֵר עֵצְמוֹ,
 אֵין זוֹ מַעֲלָה שְׂאֵדָם יַעֲשֶׂה מֵעֵצְמוֹ כְּלוּם, אֲדַרְבָּה זוֹהִי
 עֲצַת הַסֵּמ"ך-מ"ם וְהַסֵּטְרָא אַחֲרָא, הַקְּלָפוֹת וְהַמְשָׁחִיתִים
 שְׂבָרָא בְּעוֹנוֹתָיו הַמְרַבִּים, שְׁגוֹרְמִים לוֹ חֶשֶׁף וְאַפְלָה,
 שִׁירְגִישׁ עֵצְמוֹ שְׂאֵינוֹ שׁוֹה לְשׁוּם דָּבָר. וְלִכֵּן מֵדַת הַחֶסֶד
 — שְׂאֵדָם עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם עֵצְמוֹ, הִיא הַמְּדָה הַיְפָה
 בְּיוֹתֵר. כִּי בְּזֶה מַגְדִּיל וּמַגְבִּיֵה אֶת נִשְׁמָתוֹ, הוּא מֵרָאֵה
 שְׁגָם נִשְׁמָתוֹ הִיא חֵלֶק אֱלוֹק מִמַּעַל, וְאֵז הוּא תָּמִיד
 נִמְשָׁךְ אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. כִּי הַנִּשְׁמָה הִיא רוּחַנִיּוֹת
 חִיּוֹת אֱלֻקוֹת, וְתָמִיד מִשְׁתוֹקֶקֶת לְעֵלוֹת מַעֲלָה מַעֲלָה,
 אֲלָא מֵרַב עוֹנוֹתָיו בְּרָא מִשְׁחִיתִים וְקְלָפוֹת שְׂמַעֲלִימִים
 וּמִסְתִּירִים אֶת אֲמִתּוֹת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְזֶה מְכַנֵּס בּוֹ
 דְּכָאוֹן וְיֵאוּשׁ, עֲצָבוֹת וּמְרִירוֹת, עַד שְׂאֵדָם שׁוֹבֵר אֶת
 עֵצְמוֹ וְחוֹשֵׁב שְׂאֵינוֹ שׁוֹה מְאוּמָה. לְזֹאת צָרִיךְ אָדָם לִילֵךְ
 רַק בְּמֵדַת הַחֶסֶד, וְתָמִיד יִסְתַּכֵּל עַל עֵצְמוֹ בְּעֵינָיִם שֶׁל
 חֶסֶד, שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אָב הַרְחֻמָּן, וּמְחַכֶּה וּמְצַפֶּה
 שֵׁישׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְזוֹ הַמַּעֲלָה הַיְקָרָה

עולם חסד

קצט

ביותר שאדם יכול לעשות עם עצמו — כשמטה כלפי חסד תמיד עם עצמו. וזו גדלת בר ישראל, שדן עצמו לכף זכות, וממשיך עצמו תמיד אל החסד, ויודע שעדין יש לו תקנה לתקן הכל. כי כל זמן שאדם חי יכול להגיע לכל המדרגות שבעולם, אם רק יהא פקח וחכם, ויסתכל על החסד הנמצא בו, ולא יעזב עצמו, אזי יגיע למדרגות העליונות ביותר שיכולים לזכות. וזהו החסד שיכול אדם לעשות עם עצמו — להתבונן ולדעת שאין להתיאש, ואין לפל בדכאון, אלא ימשיך עצמו אל השמחה, ולהסתכל על הטוב שיש בו, שזה החסד שעושה עם עצמו, ואז חשוב הוא מאד אצלו יתברך, כי הקדוש-ברוך-הוא רואה, שנשמה הנמצאת בעולם העשירה, הגשמי והחמרי, מתמודדת עם כל הבעיות שישנן בכל יום ויום, בכל שעה ושעה, בכל רגע ורגע, ואף-על-פי-כן מנצח האדם את היצר המתגבר עליו, ודן עצמו תמיד לכף זכות — זה עקר השבח אצלו יתברך, ודיקא על-ידי-זה יצליח כל ימי חייו.

ב.

חסד עם אשתו

בני ובנותי היקרים! עליכם לדעת, אשר מדת החסד היא היקרה והנפלאה ביותר שיש בעולם, ואין מדה יפה

הימנה, הינו שאדם עושה חסד עם כל בריה שבעולם. אבל את החסד הראשון צריך לעשות בבית. אין חסד כחסד הזה שעושים עם האשה. חכמינו הקדושים אומרים (ראש השנה ו.): אשה — בעלה משמחה; שזה החסד הגדול ביותר שרק יכול להיות — כשהבעל משמח את אשתו. כי האשה סובלת הרבה משברים בחיים, סובלת יסורים רבים: יסורי עבור, יסורי לידה, יסורי הנקה וצער הגדול. כי היא נקראת עקרת הבית — עקר הבית עומד עליה. ואין איש שם על לב לסבל האשה. לכן החסד הגדול ביותר שאדם יכול לעשות — לגמל חסד עם אשתו; כי בו ברגע שגומל עמה חסד, זה לעמת זה הקדוש-ברוך-הוא עושה עמו חסד, כי "כמים הפנים לפנים בן לב האדם לאדם" (משלי כז, יט).

כי אומרים חכמינו הקדושים (נדרים מא.): בחסר כל — בלא אשה; מה הפשט שחסר לאדם הכל? כשאין לו אשה, כי אז חסר הוא מכל, והוא מסכן גדול. ועוד אומרים חכמינו הקדושים (יבמות סב.): כל יהודי שאין לו אשה, שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה, בלא תורה, בלא חומה, בלא שלום; לזאת החסד הגדול ביותר הוא לגמל עם אשתו, לדונה לכף זכות, ולהשתדל במסירות נפש לאהב אותה. כי כך אומרים חכמינו הקדושים (יבמות סב.): האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו, עליו הכתוב אומר: "וידעת כי שלום

אָהֶלֶךְ". יֵשׁ לְכַבֵּדָה וּלְיִקְרָה עַד מְאֹד, וְאָסוּר לְהִכְנִיס אִימָה יִתְרָה בְּבֵיתוֹ, אָסוּר לְהִכְנִיס פְּחָדִים יִתְרִים בְּבֵית, שְׁהֶאֱשָׂה לֹא תִפְחַד מִמֶּנּוּ בְּאִמָּה וּבִירָאָה, כִּי אַז עֲלוּלָה לְהִכְשִׁילוֹ בְּעֵבְרוֹת חֲמוּרוֹת, בְּכָרִיתוֹת וּבְמִיתוֹת בֵּית-דִין. וְזֶהוּ שְׂאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (גטין ו:): אַל יִטִּיל אָדָם אִימָה יִתְרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ; כִּי זֹ מַדַּת אַכְזָרִיוֹת גְּדוּלָה, מִכָּל שֶׁכֶּן כְּשֶׁמִּגְבִּיָּה יָדָיו עַל אִשְׁתּוֹ, אוֹ מְרִים אֶת קוּלוֹ עָלֶיהָ — אִיזוֹ בּוֹשָׁה וְחֶרְפָּה יִסְבֵּל. כִּי חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אוֹמְרִים (יבמות ט:): אִשָּׁה — הִקְנּוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם; וְלִכֵּן עָלָיו לְהַחֲזִיק אֶת הַמִּתְנָה שֶׁנִּתְּנָה לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם יִקְרָה עַד מְאֹד. וְזֶהוּ הַחֲסֵד שֶׁאָדָם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת עִם אִשְׁתּוֹ — לְדוֹנָה לְכַף זְכוּת, לְעֲזָרָה בְּכָל אֲשֶׁר צָרִיכָה. וְכֹאֲשֶׁר גּוֹמֵל עִמָּה חֲסֵד — עוֹזֵר לַעֲצֹמוֹ, כִּי אִשְׁתּוֹ כְּגוֹפּוֹ, וְכֹשֶׁם שֶׁאָדָם אוֹהֵב אֶת עֲצֹמוֹ וְעוֹזֵר לְגוֹפּוֹ, כֵּן יַעֲזֵר לְאִשְׁתּוֹ וַיִּסַּע בְּעֵדָה. וְזֶהוּ רֵאשִׁית וְהַתְּחִלַּת הַחֲסֵד, שֶׁעַל הָאָדָם לְהִתְחִיל לַעֲשׂוֹת חֲסֵד בְּבֵית עִם אִשְׁתּוֹ, וְאַחֲרֵיכֵן יֵלֶךְ וַיַּעֲשֶׂה חֲסֵד עִם אַחֲרִים. וְכֵן לְהִפָּךְ — עַל הָאִשָּׁה לַעֲשׂוֹת חֲסֵד עִם בַּעְלָהּ, וְתָמִיד לְדוֹנּוֹ לְכַף זְכוּת, וְלֹא תִפְתַּח פִּיהָ לְנַבְלוֹ, אוֹ לְקַלְלוֹ, חֵס וְשָׁלוֹם, אֲשֶׁר זֶה הָעֵבְרָה הַחֲמוּרָה בְּיֹתֵר — כְּשֶׁאִשָּׁה מְזַלְזֶלֶת בְּכַבוֹד בַּעְלָהּ. וּמִכָּל שֶׁכֶּן כְּשֶׁמִּגְבִּיָּה יָדֶיהָ וּמַכָּה אוֹתוֹ, אֵין עוֹד עוֹן חֲמוּר מִזֶּה, וְלֹא בְּחִנָּם אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (יבמות סג): אִשָּׁה רָעָה צָרַעַת לְבַעְלָהּ, מֵאִי תִקְנֶתֶיהָ?

יְגַרְשָׁנָה [וַיִּתְפַּטֵּר מִן הַצָּרָה]; כִּי עַל כָּל אִשָּׁה לַעֲשׂוֹת
 חֶסֶד עִם בַּעֲלָהּ, וְאִף שְׁעָלֶיהָ לְמַסֵּר נַפְשָׁהּ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד
 עִם כָּל הַבְּרִיּוֹת, אָבֵל רֵאשִׁית הַחֶסֶד תַּעֲשֶׂה עִם בַּעֲלָהּ.
 תָּמִיד תִּקְבְּלוּ בְּחִיּוֹךְ וּבְאַהֲבָה וּבְמִלָּה טוֹבָה. וְעַל זֶה
 אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (שׁם): אִשָּׁה יִפָּה אֲשֶׁרִי בַּעֲלָהּ,
 מְסַפֵּר יָמָיו כְּפוֹלִים; כִּי עָקַר יִפִּי הָאִשָּׁה — כִּשֶׁהִיא
 בַּעֲלַת חֶסֶד, כִּשְׁעוֹשָׂה צְדָקָה וְחֶסֶד עִם בַּעֲלָהּ, וּמְמַצִּיָּאָה
 אֶת עֲצָמָהּ תָּמִיד לְבַעֲלָהּ וְכוּ'. וּכְשֵׁיִשׁ בֵּית כְּזֶה, אֲשֶׁר בְּנוֹי
 וּמְשֻׁתָּת עַל חֶסֶד הַדָּדִי, שֶׁהַבַּעַל גּוֹמֵל חֶסֶד עִם אִשְׁתּוֹ,
 וְלִהְפֹּךְ — הָאִשָּׁה מִתְחַסְּדֶת עִם בַּעֲלָהּ, זֶהוּ בֵּית בְּרִיא,
 וּבְבֵית כְּזֶה שׁוֹרָה הַשְּׂכִינָה; אֲשֶׁרִי וְאֲשֶׁרִי חֲלָקוּ!

ג.

חסד עם ילדיו

בְּנֵי וּבָנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלִיכֶם לְדַעַת, אֲשֶׁר בְּדַרְךְ כָּלֵל
 מִחֲפָשׁוֹת הַבְּרִיּוֹת כֵּלְךָ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד, כִּי טַבַּע שֶׁל יְהוּדִי
 — שְׁנוֹלָד עִם חֶסֶד, אֲשֶׁר זֶהוּ סִמָּן שֶׁהוּא מְזַרַע יִשְׂרָאֵל,
 כִּי כֵךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּמֹת ע״ט): שְׁלֹשָׁה
 סִמָּנִים יֵשׁ בְּאִמָּה זֶה: הֶרְחַמְנִים, הִבִּישְׁנִים וְגוֹמְלֵי
 חֶסֶדִים; טַבַּע יְהוּדִי שֶׁהוּא רַחֲמָן, וְכֵן מִתְבַּיֵּשׁ מִכָּלֶם,
 וְגוֹמֵל חֶסֶד עִם כָּלֶם. וְזֶה סִמָּן שֶׁיְהוּדִי זֶה הוּא בַּעַל
 נְשָׂמָה מֵעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, שֶׁתָּמִיד נִמְשָׁךְ אֶל הַחֶסֶד. אָבֵל

עקר החסד צריכים לעשות עם ילדיו, באשר הילדים הם המפנה היפה ביותר שנתן הקדוש-ברוך-הוא לאדם. וזה תכלית הבריאה — שאדם צריך להתחתן ולהוליד ילדים — בנים ובנות, כדי שהם ימשיכו את המסורה שקבלנו בהר סיני: משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה (אבות א), וכן מדור דור מוסרים את המסורה הזו, ואב לבנים יודיע את האמונה הקדושה, כמו שכתוב (ישעיה לח, יט): "חי חי הוא יודך כמוני היום, אב לבנים יודיע אל אמתך"; בעבור זה החסד הגדול ביותר שיכולים לעשות זהו עם הילדים. על האדם להרגיל עצמו במדת הרחמנות על ילדיו, אסור להתאכזר אליהם. הלא הם ילדיו, פרי בטנו. לזאת צריכים לרחם עד מאד עליהם, להוריד עצמו אליהם, לדבר פפי מדרגתם, פפי שכלם והבנתם, להתענין בבעיותיהם, ואפלו נראים הדברים פשוטות והבל, אבל אצל הילדים זהו דבר גדול מאד וכל עולמם, ולכן על ההורים להוריד עצמם אליהם, כי אין דבר נפלא מזה ומדה טובה ממדת החסד כלפי הילדים. רואים במציאות, ששירץ אב לרחם על כל בריה שבעולם, ולעשות חסד עם כלם, ואל ילדיו יתאכזר, היש עוד כסיל ושוטה כמוהו?! היש חסר דעת כמוהו?! הלא החסד צריכים לעשות תחלה עם הילדים, שזו הרחמנות הגדולה ביותר, כי על האב והאם מנח

החוב לרחם על ילדיהם ולהתענגן בבצעותיהם, ורואים
 ילדים הסובלים סבל נורא, כשלהורים אין רחמנות
 עליהם, וירוצו לעשות טובות עם זולתם, ולא יתבוננו
 לעשות חסדים לילדיהם — פרי בטנם, אשר זו הרשעות
 הגדולה ביותר שיכולה להיות. ולכן אשרי ההורים
 הזוכים להיות ראויים להקרא מזרע ישראל, באשר
 טבועים בהם שלשת הסימנים שיש באמה זו: חסד —
 שגומלים חסד עם ילדיהם, רחמנות — שזוכים לרחם
 על ילדיהם, בושה — שזוכים להתבייש בפניהם ולא
 לכעס ולהתרגז עליהם, להתבייש לא לומר שקר בפניהם.
 וכשיראו הילדים ששהורים אינם משקרים, גם הם
 יתבישו לשקר. אם יראו הילדים ששהורים אינם נוגעים
 בכסף שאינו שייך להם, גם הם יתבישו לגנוב ולגזול, אם
 יראו הילדים ששהורים נזהרים בכל מצוות התורה
 הקדושה, גם הם יזהרו על קלה כבחמורה. אם יראו
 הילדים את מדת הצניעות באמם, גם הם יקנו את זאת.
 כמו־כן על ההורים לרחם על הילדים ולחתנם בגיל
 צעיר, אין להתפעל מה יאמרו הבריות, אלא יקנו
 ההורים את מדת הרחמנות על בניהם ובנותיהם,
 הנסיונות קשים מאד בדור הזה, שמסתובבים פרוצים
 ופרוצות, רחמנא לישזבן, והולכים בערם בלי שום
 בושה כלל, וזה גורם רע לילדים, כי סוף כל סוף הם
 אינם בנויים מפלדה או מברזל, גם להם יש יצר הרע,

עולם חסד

קפה

ונכשלים על-ידי הרהורים רעים והסתכליות אסורות בעברות חמורות, רחמנא לצלן. על-כן זהו החסד הגדול ביותר, שמהורים יכולים לעשות לילדיהם – לחתנם בצעירותם. לזאת אין חסד גדול יותר מעשיתו בבית עם הילדים, להתעניין בלמודם, בהתקדמותם, לראות את השגייהם, לעזור להם באשר הם מתקשים, בשעוריהם, לסייעם בכל דבר ודבר, להתעניין אצל המלמד, אצל המורה בענין הלמוד, זהו החסד שגומלים עם הילדים, שאכפת מהם, אבל אם אדישים כלפיהם, זוהי הרשעות הגדולה ביותר. ובמקום להתחיל לעשות חסד עם הזולת, יתחיל כל אחד ואחד עם החסד אצלו בבית, יש הורים שירחמו ויתבישו מכל סביבתם, ולא יתבישו ולא ירחמו על ילדיהם. אשר זוהי שטות ואולת גדולה, כי ילדיהם הם שלף, וכל השקעה שתשקיע בהם, זו השקעה נצחית, כי ילדיהם יתחתנו בעזרת השם יתברך, ויביאו גם ילדים, וגם ילדיהם יתחתנו ויביאו ילדים, ותהיה זו שרשרת נפלאה, שרשרת הזהב, ואם תתחילו לעשות חסד עמהם, ותקפידו על המצוות, ותתבישו לעשות רע, תברחו מגנבה וגזלה וכו', גם בילדים תדבק מדת החסד, הרחמנות והבושה, ואף הם ירחמו על ילדיהם, ויתבישו לעשות כנגד רצונו יתברך. לזאת החסד עם הילדים עולה על כל החסדים.

חסד עם משפחתו

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְדַעַת, אֲשֶׁר מְצוּי מְאֹד, שִׁישְׁנֵן מְרִיבוֹת וּמַחְלָקֶת בֵּין הַמְשֻׁפָּחוֹת, כִּי כָךְ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרָכוֹת סד.): כִּשֶׁם שֶׁפָּרְצוּפִיהֶם שׁוֹנִים כֵּן דַּעוּתֵיהֶם שׁוֹנוֹת, אֵין יְכוּלִים לְשַׁנוֹת אֶת טְבַעֵי בְּנֵי-אָדָם, אֵין יְכוּלִים לְהַכְרִיחַ שְׂאֲנָשִׁים יַחְזִיקוּ בַּמָּה שְׂאֵתָהּ מַחְזִיק, כִּי כָל אֶחָד מוֹשֵׁף אֶל כּוּיֹן אַחַר, חוֹשֵׁב אַחֲרַת, אֲבָל מִזֶּה בָּאוֹת כָּל הַמְרִיבוֹת וְהַקְטָטוֹת בֵּין הַמְשֻׁפָּחוֹת. לְזֹאת יֵשׁ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם הַמְשֻׁפָּחָה, וְלֹא לְעוֹרֵר רִיב וּמְדוּן. אָדָם נוֹשֵׂא אִשָּׁה, נִכְנָס לְמְשֻׁפָּחָה גְּדוּלָה וְעֲנֻפָה, קְרוּבֵי מְשֻׁפָּחָה רַבִּים נוֹסְפִים שְׁלֹא הַכִּירָם מִקֵּדָם. אַחִים וְאַחִיוֹת, גִּיסִים וְגִיסוֹת מְצַד אִשְׁתּוֹ, הוֹרֵי אִשְׁתּוֹ, בּוֹדָאֵי הֵם בְּדִיוֹק הַהֶפֶף מֵאֲשֶׁר חָשַׁב וְכוּ', מִמָּה שֶׁרָגִיל לְרֹאוֹת. וְאֶפְלוּ שִׁיְהִיו הַמְשֻׁחָתִים בְּיוֹתֵר, חֵס וְשְׁלוֹם, אֲבָל עֲלֵיךָ לְזַכֵּר, שֶׁזֶּו הַמְשֻׁפָּחָה שֶׁל אִשְׁתְּךָ, וְעַקֵּר שְׁלֵמוֹת הַחֶסֶד — לְדוֹן אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַמְשֻׁפָּחָה לְכַף זְכוּת. כֵּן הַדָּבָר עַל הָאִשָּׁה לְהִבִּין שֶׁגַם לְבַעֲלָהּ יֵשׁ מְשֻׁפָּחָה, אַחִים וְאַחִיוֹת, גִּיסִים וְגִיסוֹת וְכוּ', וְאֶפְלוּ אִם הֵם הַמְשֻׁחָתִים בְּיוֹתֵר וְכוּ', בּוֹדָאֵי אֵינָם חוֹשְׁבִים כְּפִי שֶׁהִיא חוֹשֶׁבֶת, וְעוֹד מְקַנָּאִים בָּהּ וּמְרַכְלִים עָלֶיהָ, וְאוּלַי אַף שׁוֹנָאִים אוֹתָהּ, עַקֵּר שְׁלֵמוֹת הַחֶסֶד — לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם חֶסֶד, יֵשׁ שְׁמֻחָה

עולם חסד

קפז

במשפחה, אין צריכה להיות מריבה בין בני הזוג, ולבל יהיו ביניהם ופוחים ופוכים, אלא לבוא ולהשתתף בשמחה, לשמח עם הקרובים, ולא להוציא את הקנאה והשנאה במשפחה; כי המדרגה העליונה ביותר, שלוקחים שכליים נפרדים, ומאחדים אותם באחדות אחת, כמו שאומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן ב'), אצל הקדוש-ברוך-הוא חשוב כששכליים נפרדים מתאחדים באחדות אחת. ואף שהקרובים מחרפים ומגדפים אתכם, ומדברים עליכם כל דבר אסור, עליכם להיות ברי דעת, ולהטות עמם כלפי חסד. אל תסתכלו על הקנאה והשנאה, הרשעות והאכזריות שעושים אתכם, אל תשמרו טינה בלבכם, אלא יש לילך במדת החסד, במדתו של אברהם אבינו, של האבות הקדושים, שתמיד הלכו במדת החסד, והצליחו להחדיר את הקדוש-ברוך-הוא בתוך העולם. ולכן עקר החסד צריכים לעשות בתוך המשפחה, עם ההורים של שני הצדדים, חייב אדם בכבוד חמיו וחסותו, אשה חייבת בכבוד חמיה וחסותה. צריכים לעשות חסד עם הגיסים והגיסות, עם האחים והאחיות, אפלו אם רחוקים הם, רחמנא לצלן, לגמרי מהיחידות, הדרך היחידה לקרבם, היא רק על-ידי מדת החסד, שהיא מדתו של אברהם אבינו, שפרסם את הקדוש-ברוך-הוא בכל העולם כלו, אהרן הכהן הלך ועשה שלום בין הבריות, שזו מדתו

יתברך, וְזֶה עֵקֶר הַשְּׁלֵמוֹת — לְגִלוֹת אֲמִתּוֹת מְצִיאוֹתוֹ
 יתברך בְּכָל הָעוֹלָם, וְלִהְיוֹת מְטָה כָּל־פִּי חֶסֶד תָּמִיד.
 כְּשֶׁהוֹלְכִים בְּמִדַּת הַחֶסֶד הַזֶּה, אֵיזוֹ מִשְׁפָּחָה נִפְלְאָה זוֹכִים
 לְבָנוֹת; אֲשֶׁר־י הָאָדָם שֵׁישׁ לוֹ מִדַּת הַחֶסֶד, וּמִתְחִיל עִם
 חֶסֶד בְּמִשְׁפָּחָה.

ה.

חֶסֶד עִם בְּנֵי־אָדָם

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְדַעַת, אֲשֶׁר מִדַּתוֹ
 יתברך הֵיא חֶסֶד, כִּי הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה חֶסֶד עִם
 כָּל בְּרִיָּה, וְחֹשֶׁבָה מִדַּת הַחֶסֶד יוֹתֵר מִהַכֹּל, וְרְאוּי לְכָל
 אֶחָד וְאֶחָד לְדַבֵּק בְּמִדָּה זוֹ. וְכִמוֹ שְׂאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ
 הַקְּדוֹשִׁים (ראש השנה יח:): רָבָא דְעֵסֶק בִּתְוֹרָה — חֵי
 אַרְבַּעִים שָׁנָה, אֲבִי־י דְעֵסֶק בִּתְוֹרָה וּבְגִמְלוֹת חֶסֶד — חֵי
 שְׁשִׁים שָׁנָה; מִכָּאן לְמִדְּנוּ כַּחַה שֶׁל גְּמִלוֹת חֶסֶד,
 שְׂמֵאֲרִיכָה יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם; כִּי גְּמִלוֹת חֶסֶד
 נִקְרָא חַיִּים (לְקוּט תְּהִלִּים תתעד). וְאַצֵּל הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא
 מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב חֶסֶד, עַד שְׂאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים
 (ירושלמי סנהדרין י'): אִם רְאִיתֶם זְכוּת אָבוֹת שְׂמֵטָה וְזְכוּת
 אִמָּהוֹת שְׁנַת־מוֹטָטָה, לָכוּ וְהִדְבַּקוּ בְּחֶסֶד; כִּי יֵשׁ לְעַם
 יִשְׂרָאֵל זְכוּת גְּדוֹלָה שֶׁהָיוּ לָהֶם הָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים:
 אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְכֵן זְכוּת אִמָּהוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת: שָׂרָה,

עולם חסד

קפט

רבקה, רחל וְלֵאָה, וְאִם הִגִּיעוּ לְמִצֵּב כְּזֶה, שְׂרַחֲמָנָא לְצִלָּן, חֲטָאוּ וְהוֹרִידוּ מֵעֲצָמָם אֶת זְכוֹת אָבוֹת, אוֹמֵר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶל תִּתְיַאֲשׁוּ, אֲלֵא לָכוּ וְהִדְבְּקוּ בְּחֶסֶד, אִם תַּעֲשׂוּ חֶסֶד זֶה עִם זֶה, אֲזִי תֵרָאוּ שְׂאֲנֵי אֲמִשִּׁיךְ עֲלֵיכֶם חֶסֶד, כִּי כֵן אָמַר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: חֲבִיב עָלַי חֶסֶד שְׂאֲתֶם גּוֹמְלִים זֶה עִם זֶה, יוֹתֵר מִכֹּל הַזֵּבַח שְׂזָבַח שְׁלֹמֹה לְפָנַי (יְלֻקוּט הַיּוֹשֵׁעַ תַּקְכַּב); לְזֹאת מִכְרַחֲמִים לְקִנּוּת לְעֲצָמָם מִדַּת הַחֶסֶד, תָּמִיד לַעֲזֹר לְשֵׁנֵי בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ הַגְּדוּלָה בְּיוֹתֵר, וְאִף שֶׁדָּבַר זֶה בָּא קָשָׁה עַד מְאֹד, כִּי הֵיכָר הָרַע אֵינוֹ מְנִיחַ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם הַזּוֹלָת, הֵיכָר הָרַע מִסִּית וּמְדִיחַ אֶת הָאָדָם שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה חֶסֶד, כִּי טָבְעוּ כָּלוּ רַע וְאִכְזָרִיּוֹת, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, אֲבָל הָאָדָם יֵרָאֶה לְמָסַר נַפְשׁוֹ לַעֲשׂוֹת חֶסֶד, כִּי כֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, בְּשַׁעַה שֶׁרָצָה הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְבְרֹא אֶת הָעוֹלָם, קִטְרָגוּ עַל בְּרִיאַת הָאָדָם, אָמַת אוֹמֵר אֶל יִבְרָא שְׁכָלוֹ שְׁקָרִים, חֶסֶד אוֹמֵר יִבְרָא שֶׁהוּא גּוֹמֵל חֲסָדִים (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ח'); הֵינּוּ צָפָה הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁיַּעֲשׂוּ הַבְּרִיּוֹת חֶסֶד זֶה עִם זֶה, וּבְזְכוּתָם יִתְקַיֵּם הָעוֹלָם. לְזֹאת בְּזְכוּת הַחֶסֶד שֶׁעוֹשׂוֹת הַבְּרִיּוֹת זֹו עִם זֹו — נִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, וְאָדָם הָעוֹשֶׂה חֶסֶד בְּזְכוּתוֹ קָיֵם הָעוֹלָם. וּבְפָרֵט כְּשֶׁעוֹשִׂים חֶסֶד עִם צְדִיק, וּבְפָרֵט פְּרָטִיּוֹת כְּשֶׁעוֹשִׂים חֶסֶד עִם צְדִיק הַנִּמְצָא בְּצָרָה, כִּי כֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה, פָּרָשָׁה ב'): כֹּל הָעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם אֶחָד מִגְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל, מַעֲלָה עָלָיו

הכתוב כאלו עשה חסד עם כל ישראל ביחד. יהודי העושה חסד עם צדיק הנמצא ביעת צרה, עושה חסד עם כל עם ישראל, האם לא כדאי להיות לעזר לצדיק, אשר בזה עוזרים לכלל נשמות ישראל ביחד?! כי כל צדיק וצדיק מחיה את כל העולם כלו; נמצא, בזה שמחיים את הצדיק, שמקים את העולם, ועושים עמו חסד — בזה מחיים ומקיימים את כל העולם. ובפרט כשעושים חסד עם רבו שלמדו רב חכמתו, ונפל בצרה, אין עוד מצוה יותר גדולה מלעשות עמו חסד; על-כן אשרי האדם העושה חסד עם כל יהודי שהוא בחינת צדיק, ואשרי ואשרי האדם העושה צדקה וחסד בפרטי פרטיות עם אחד מגדולי ישראל.

.1

חסד היא מדתו של הקדוש-ברוך-הוא

בני ובנותי היקרים! עליכם לזכור תמיד, אשר הוא יתברך הוא עצם החסד, שעושה עם עם ישראל חסד בכל יום ובכל שעה ובכל רגע, הקדוש-ברוך-הוא מחיה ומקים ומנהיג את כל הבריאה כלה, כמו שכתוב (תהלים פט, ג): "עולם חסד יבנה". הבורא יתברך שמו עושה חסד עם כל אמות העולם, נותן להם אויר לנשימה, ואדם צריך להזכיר לעצמו בכל רגע את גדל החסד,

שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה עִמּוֹ; כִּי הוּא יִתְבַּרֵךְ עִצָּם
 הַחֶסֶד, שְׁמִשָּׁם נוֹבֵעַ עִצָּם הֶרְחַמְנוּת. וְלִכֵּן רָאוּי לְכָל בַּר
 יִשְׂרָאֵל לְלַכֵּת בְּמִדְתּוֹ יִתְבַּרֵךְ שֶׁהִיא חֶסֶד, כִּי הַקְדוּשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא תָּמִיד מְטֵה כָּל־פִּי חֶסֶד, וְאִם אָדָם חוֹטֵא וּבָא
 אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ וּמִבְקֵשׁ סְלִיחָה, וְאוֹמֵר: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם,
 אֲנִי שָׁב בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְכֹזֵאת וְכֹזֵאת עָשִׂיתִי", וּמִפְּרֵשׁ
 חֲטָאוֹ אֲשֶׁר חָטָא, וּמִפְּרֵשׁ בְּדִיוק כִּי־צַד הִגִּיעַ אֶל הַחֲטָא,
 וּמִתְוֹדֶה עַל חֲטָאוֹ, אֵינּוּ זֶז מִשָּׁם עַד שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 מוֹחֵל לוֹ, וּמוֹסִיף חֶסֶד עַל חֶסֶד; כִּי הוּא יִתְבַּרֵךְ רַק רוֹצֵה
 לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם בְּרִיּוֹתָיו, אֲף אֵין הַבְּרִיּוֹת שָׂמוֹת לֵב
 וְדַעַת וְהַבְנָה אֶל גְּדֹל הַחֶסֶד. לְזֹאת כָּתוּב (תהלים קה, ה):
 "זְכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו", שֶׁעַל הָאָדָם תָּמִיד לְהִזְכֵּר בְּנִפְלְאוֹת
 שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה
 וּבְכָל רִגַע, "זְכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו" — לְזַכֵּר תָּמִיד אֶת
 הַנִּפְלְאוֹת וְהַחֶסֶד שֶׁהוּא יִתְבַּרֵךְ עוֹשֶׂה עִמָּנוּ. וְעַל כֵּן אָדָם
 לְהִרְגִיל עִצָּמוֹ לֵילֵךְ בְּמִדְתּוֹ יִתְבַּרֵךְ, אֲזִי יִהְיֶה נִכְלָל לְגַמְרֵי
 בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְיִתְעַנֵּג בְּעֲרֻבוֹת נְעִימוֹת יְדִידוֹת זִיו
 שְׂכִינַת עִזּוֹ יִתְבַּרֵךְ, אֲשֶׁר־יִהְיֶה הַזִּזְכָּה לְמִדַּת הַחֶסֶד! וְעַל זֶה
 אֲנַחְנוּ אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים שְׁחֲרִית, מְנַחֵה,
 מְעֲרִיב: "עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדְךָ וְעַל נַשְׁמוֹתֵינוּ
 הַפְּקוּדוֹת לָךְ, וְעַל נַסְף שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ
 וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל יְעַת עָרֵב וּבִקְרֹב וְצָהָרִים, הַטּוֹב כִּי לֹא
 כָּלוּ רַחֲמֶיךָ, הַמְּרַחֵם כִּי לֹא תִמּוּ חֲסָדֶיךָ"; כִּי בְּאַמֶּת אֵין

חָקַר לְגַדְלַת רַחֲמָיו וַחֲסָדָיו יִתְבַּרֵךְ, שְׁעוֹשֵׂה בְּכָל יוֹם וַיּוֹם
עִם הָאָדָם, שְׁנוֹתָן לוֹ אֶת הַבְּרִיאוֹת, נוֹתֵן לוֹ יְלָדִים
בְּרִיאִים, מֵאֲכִילוֹ וּמְפָרְנֵסוֹ, וּבְנֵי-אָדָם אֵינָם קוֹלְטִים אֶת
זֹאת, רַק תּוֹלִים הֵכֵל בְּמִקְרָה וּבְמִזֵּל וּבְטַבַּע, כְּאֵלוֹ הֵכֵל
חָיֵב לוֹ, וְשׁוֹכַח אֶת חֲסָדָיו הַמְרַבִּים שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא. לְזֹאת "זְכְּרוּ נִפְלְאוֹתָיו", תָּמִיד לְזִכֹּר אֶת גְּדֻלַּת
הַנִּפְלְאוֹת וְהַחֲסָדִים שְׁעוֹשֵׂה עִמָּנוּ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
וְלַהוֹדוֹת וְלַהֲלֵל וְלַשְׁבַּח וְלַפָּאֵר אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְכֵן יִגְלֶה
לְכֻלָּם תָּמִיד אֶת חֲסָדָיו יִתְבַּרֵךְ הַמְרַבִּים שְׁעוֹשֵׂה עִם כָּל
אָחָד; כִּי עַל-פִּי-רַב בְּנֵי-אָדָם שׁוֹכַחִים לְגַמְרֵי מַה
שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֵׂה בְּשִׁבְלֵם, וְחוֹשְׁבִים כְּאֵלוֹ
מֵגִיעַ לָהֶם סֵתֶם כָּף, וְלִכֵּן הֵם מְזַלְזָלִים בְּכָל אֲשֶׁר הוּא
יִתְבַּרֵךְ נוֹתֵן לָהֶם. לְזֹאת צְרִיכִים לְהַזְכִּיר עֲצֵמוֹ תָּמִיד
בְּחֲסָדָיו יִתְבַּרֵךְ, וְלַהוֹדוֹת וְלַהֲלֵלוֹ תָּמִיד, וְדִיקָא עַל-יַדֵּי-
זֶה יִמְשְׁכוּ עֲלֵיו חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים, וַיִּשְׁפַּע עֲלָיו
שִׁפְעַת דְּקֻדְשָׁה, אֲשֶׁרֵי לוֹ!

תָּם וּנְשָׁלָם, שְׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

מכתב העתק משו"ת "אשר בנחל"

בעזרת השם יתברך, יום שני לסדר ראה ה'תשל"ז.

שלום וברכה אל האברך היקר לי מאד ... נרו יאיר.

לנכון קבלתי את מכתבך עם המעות לפדיון.

העקר בזה העולם הוא מדת הסבלנות, להיות סבֵּלָן על כל אשר בא עליו, ותמיד לזכור מה שפרש רש"י הקדוש בפרשת שופטים על הפסוק (דברים יח, יג): "תמים תהיה עם הוי"ה אלקיך", התהלך עמו בתמימות וכו', וכל מה שיבוא עליך קבל בתמימות ואל תהרהר אחריו יתברך. וראיתי בספר, שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, היה לו תלמיד ושמו ר' דוד פירקיס זי"ע, שהיה רגיל לומר תמיד בלשון אידיש בזו הלשון: גאט איז א פאטער (הינו שיש לנו אב רחמן, ואין להרהר אחריו יתברך); ועל-כן כל מה שעובר עליך — קבל בתמימות, ואל תהרהר אחרי המקום ברוך הוא יתברך שמו לנצח. ואף שאני יודע, שכל הענין פואב לך מאד מאד, ואתה מרגיש שמרב צער ועגמת נפש, אתה יוצא מדעתך, עם כל זאת, ראה למסור את עצמך לגמרי אליו יתברך, ותמיד תחפש אחר הטוב והחסד שעושה עמך הקדוש-ברוך-הוא. כי הוא יתברך עושה חסד עם

בְּרִיּוֹתָיו בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רִגַע, וּמָה אַתָּה יוֹדֵעַ
 מָה הָיָה רְאוּי לָבוֹא עֲלֶיךָ, וּבְשֹׁכֵר הַצֶּעֶר וְהַעֲגַמַת נַפְשׁ
 הַזֶּה שְׁעוֹבֵר עֲלֶיךָ, אַתָּה נִפְטָר מִכָּל הַצָּרוֹת וְהָרְעוֹת שֶׁהֵיוּ
 רְאוּיוֹת לָבוֹא עֲלֶיךָ, כְּפִי חֲטָאִיךָ הַרְבִּים, שְׁמַגִּיעַ עֲלֵיהֶם
 מִה שְׁמַגִּיעַ — עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמְרִים וְכוּ' וְכוּ'. וְעַל-כֵּן
 שְׂתַק, שְׂתַק, אֲהוּבִי, יְדִידִי, וּבְרַח לְךָ אֱלֹהֵי יִתְבָּרֵךְ,
 וְתִסְתַּכַּל תָּמִיד עַל הַחֲסֵד שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּךְ. וְזֶה הַלְמוּד
 הָעֵמֶק שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל וְתִלְמִידוֹ הַקְּדוֹשׁ מוֹהֲרַנ"ת ז"ל.
 וְרְאוּי לְךָ לְהִתְמַיֵּד בְּסִפְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים בְּכָל יוֹם וְיוֹם,
 וְאַל תִּסְתַּכַּל עַל שׁוֹם מוֹנֵעַ וּמַעֲכָב, אֲדַרְבָּה כְּפִי רַבּוּי
 הַמְּנִיעוֹת, כְּמוֹ-כֵן מִתְגַּבֵּר הַחֲשֵׁק (לְקוּטֵי-מוֹהֲרַנ"ן, חֵלֶק א', סִימָן
 10); וְאִם תִּהְיֶה סְבָלָן גָּדוֹל, לְבִסוּף תִּנְצַח בַּמְּלַחְמָה; כִּי
 הָעֶקֶר בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא לְהִיּוֹת דְּבוּק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְלֹא
 לְהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ כְּרִגַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, כִּי יִמְיֵנוּ כָּצֵל עוֹבֵר,
 וְעוֹד מְעַט נִצָּא מִכָּאן, וְעַל-כֵּן מִה וְלָמָּה לְךָ לֶאֱכֹל אֶת
 הַלֵּב, מִכָּל מַה שְׁעוֹבֵר עֲלֶיךָ, קִנְיָה לְעֲצָמָךְ מִדַּת הַסְּבָלָנוּת,
 וְעַל-יְדֵי-זֶה תוּכַל לְעַבֵּר עַל הַכֹּל. וּבִפְרָטִיּוֹת בְּבֵיתְךָ, רְאֵה
 לְהִיּוֹת סְבָלָן גָּדוֹל, וְתִהְיֶה וְתִרְנֶן עַל כָּל דְּבָר, וְאַז תִּעְבֹּר
 אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם.

הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמָךְ בְּאַהֲבָה רַבָּה מְאֹד...